

Mikroelektronika a technologie součástek Ústav mikroelektroniky FEKT VUT v Brně		Jméno Jakub Charvot	ID 240844
	Ročník 3.	Obor MET	Skupina MET/2
Spolupracoval -	Měřeno dne 23.10. 2023	Odevzdáno dne 19.10. 2023	Hodnocení
Název zadání Měření vlastností tlustovrstvých rezistorů			Č. úlohy 3

1 Teoretický úvod

1.1 Čtyřbodová metoda

Jedná se o relativně přesnou metodu měření vrstvového odporu. Je možné ji použít jak při kontrole kvality polovodičů, tak i při testování TLV odporů [1]. Metoda je použitelná pouze pro vzorky s podstatně většími rozměry, než je vzdálenost měřících hrotů [2].

Jako měřící prostředek slouží čtveřice hrotů umístěných nejlépe v jedné linii. Mezi krajiními hroty necháme protékat definovaný proud a mezi prostředními hroty pak měříme úbytek napětí, který tento proud vyvolá.

Pokud neměříme vzorky s nekonečnou plochou, je potřeba měření kompenzovat různými korekčními faktory. Zejména kompenzujeme geometrické rozdíly a tvar vzorku, k tomu je možné využít např. van der Pauwovu metodu [1, 2]. Pro časté tvary a rozdíly vzorků pak můžeme vytvořit tabulku kompenzačních koeficientů, stejně tomu bylo zřejmě i při přípravě této úlohy.

1.2 Teplotní koeficient odporu (TKR)

Tento koeficient popisuje změnu odporu (potažmo rezistivity) materiálu v závislosti na změně teploty. Rozlišujeme pozitivní a negativní, při pozitivním TKR hodnota odporu s teplotou roste a naopak.

Výpočet odporu s uvážením TKR je následující:

$$R = R_0[1 + TKR \cdot (T - T_0)]$$

Po vyjádření TKR získáme:

$$TKR = \frac{R - R_0}{R_0 \cdot (T - T_0)}$$

Zobecněním tohoto vyjádření získáme:

$$TKR = \frac{1}{R} \cdot \frac{dR}{dT}$$

Tuto změnu rezistivity způsobují různé fyzikální faktory. S rostoucí teplotou se zvyšuje amplituda tepelných kmitů čistic, s čímž souvisí zhoršení průchodnosti pro elektrony a zvýšení odporu. Tento jev obvykle převládá u kovů a mají tedy obvykle pozitivní TKR. Naopak u polovodičů dochází s rostoucí teplotou ke zvýšené generaci nosičů náboje a tedy

odpor naopak klesá, TKR je negativní [1]. Složení materiálu je tedy zásadním parametrem. U TLV rezistorů můžeme TKR ovlivnit také dalšími parametry pasty, vliv má např. velikost zrn nebo vnitřní tření [3].

2 Praktická část

2.1 Měření odporů čtyřbodovou metodou

Čtyřbodovou metodou jsme měřili substrát č. 4. K napájení soustavy byl použit laboratorní zdroj (MATRIX MPS-3005L-3) a nastavovali jsme proud 1 mA, který jsme měřili a kontrolovali za pomoci digitálního multimetru (KEYSIGHT 34465A). Pro některá měření rozsah zdroje nestačil pro vytvoření tohoto proudu, měřili jsme tedy s proudem menším. Po nastavení proudu jsme měřili napětí druhým digitálním multimetrem (UNI-T UT804).

Plošky 1A a 1B jsou ohraničené (s kontaktními ploškami), zbytek je pak neohraničený. Tomuto faktu je potřeba přizúšobit výpočet vrstvového odporu.

Pro ohraničené vzorky vyjdeme ze vztahu:

$$R_V = \frac{U_{23}}{I_{14}K_1} [\Omega/\text{sq}]$$

Pro neohraničené pak:

$$R_V = \frac{U_{23}}{I_{14}} C [\Omega/\text{sq}]$$

Změřené a vypočtené hodnoty se nachází v Tab. 1.

Tabulka 1: Měřené a vypočtené hodnoty pro čtyřbodové měření.

Č. plošky	K_1	C	I_{14} [mA]	U_{23} [V]	R_V [Ω/sq]
1A	0,44	2,270	1	6,447	14 652,27
1B	0,44	2,270	1	6,430	14 613,64
2A	0,285	3,500	0,962	4,778	17 383,58
2B	1/3	3,000	0,818	5,661	20 761,61
2C	0,7	1,425	0,532	7,459	19 979,46
2D	-	-	0,200	7,6825	-

2.2 Měření teplotního koeficientu odporů – TKR

Měřili jsme teplotní závislost odporu dvou tlustovrstvých rezistorů v teplotním rozsahu 25 až 140 °C. Odpor byl měřen dvojicí digitálních multimetrů (UNI-T UT805A) a teplota termočlánkem typu K. Naměřené hodnoty odporu širokého (R_S) a dlouhého (R_D) rezistoru se nachází v Tab. 2, zobrazeny jsou pak v grafu na Obr. 1, kde jsou také proloženy regresními přímkami. Rovnice vypočtených přímek jsou následující:

$$R_S = 2,13097 - 0,0000512435 \cdot t$$

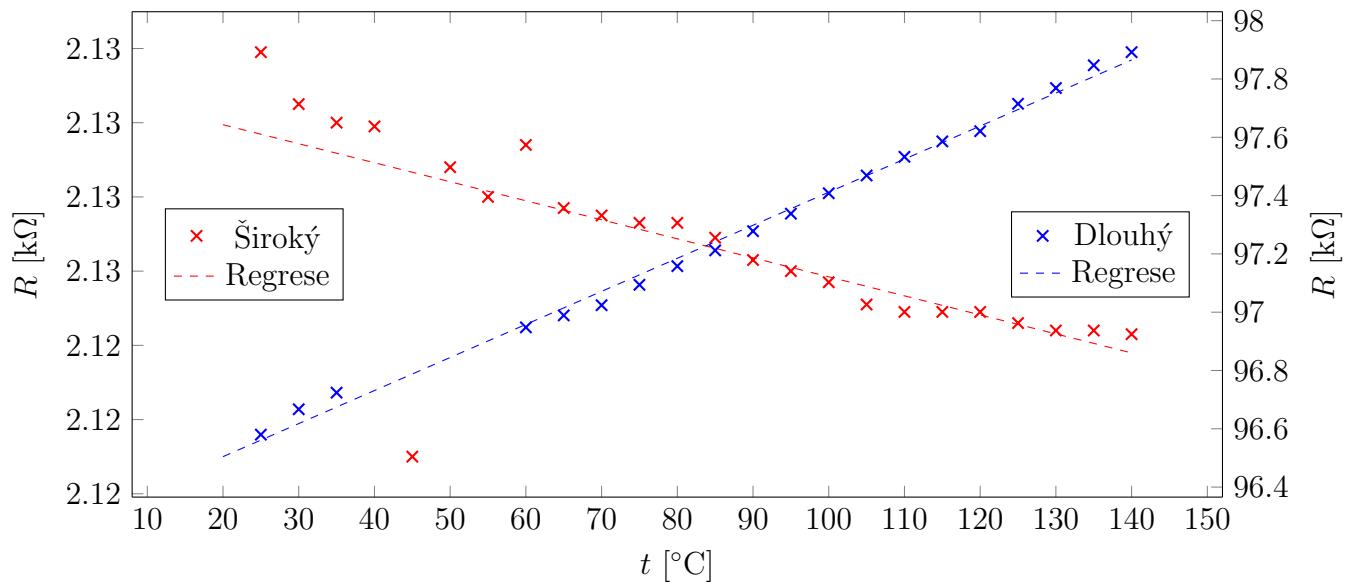
$$R_D = 0,0113403 \cdot t + 96,2776$$

TKR pak můžeme z těchto rovnic vyčítat následovně:

$$TKR_S = \frac{-0,0000512435}{2,13097} \cdot 100 \doteq -2,404 \cdot 10^{-3} \% \cdot {}^\circ\text{C}^{-1}$$

$$TKR_D = \frac{0,0113403}{96,2776} \cdot 100 \doteq 1,178 \cdot 10^{-2} \% \cdot {}^\circ\text{C}^{-1}$$

Pro široký rezistor nám vyšel TKR negativní a naopak pro dlouhý rezistor vyšel TKR pozitivní.

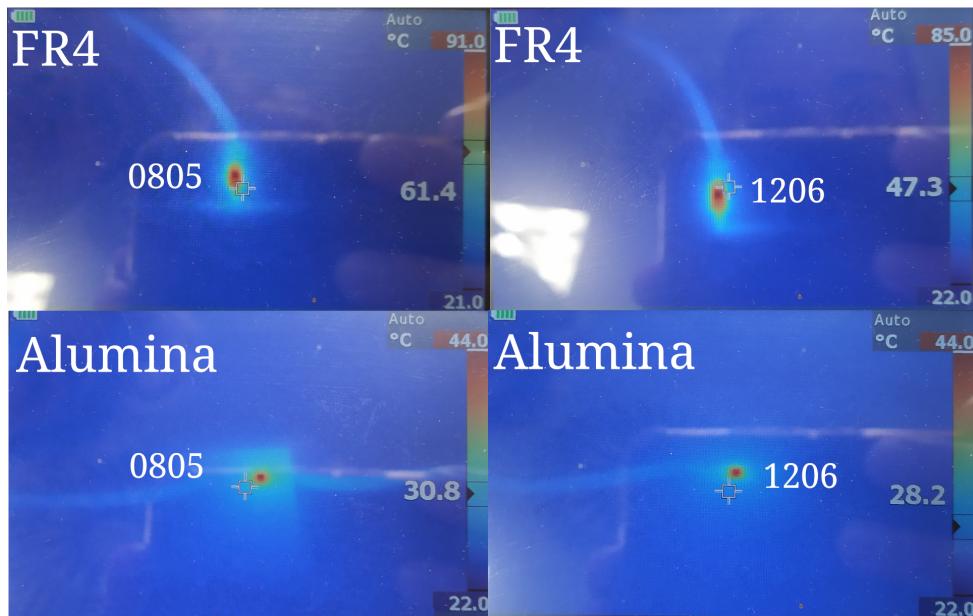
Obr. 1: Teplotní závislost dvou TLV rezistorů.

Tabulka 2: Naměřené hodnoty odporů pro rostoucí teploty.

t [°C]	R_S [kΩ]	R_D [kΩ]
25	2,1319	96,580
30	2,1305	96,667
35	2,1300	96,724
40	2,1299	-
45	2,1210	-
50	2,1288	-
55	2,1280	-
60	2,1294	96,948
65	2,1277	96,989
70	2,1275	97,024
75	2,1273	97,094
80	2,1273	97,158
85	2,1269	97,212
90	2,1263	97,278
95	2,1260	97,338
100	2,1257	97,408
105	2,1251	97,469
110	2,1249	97,533
115	2,1249	97,586
120	2,1249	97,621
125	2,1246	97,715
130	2,1244	97,769
135	2,1244	97,847
140	2,1243	97,892

2.3 Výkonové zatížení odporu

Postupně jsme testovali čtyři vzorky rezistorů a to konkrétně jejich výkonovou zatížitelnost v závislosti na použitém substrátu. Na laboratorním zdroji (TTi QPX1200SP) jsme nastavili napětí 7 V a přibližně odečetli také odebíraný proud, pro všechny vzorky to bylo 0,06 A. Vzorky pokryté termoemisní barvou jsme následně pozorovali termokamerou (FLUKE) a po ustálení stavu, tedy při maximální dosažené teplotě, jsme hodnoty zaznamenali. Porovnání jednotlivých měření se nachází na Obr. 2.

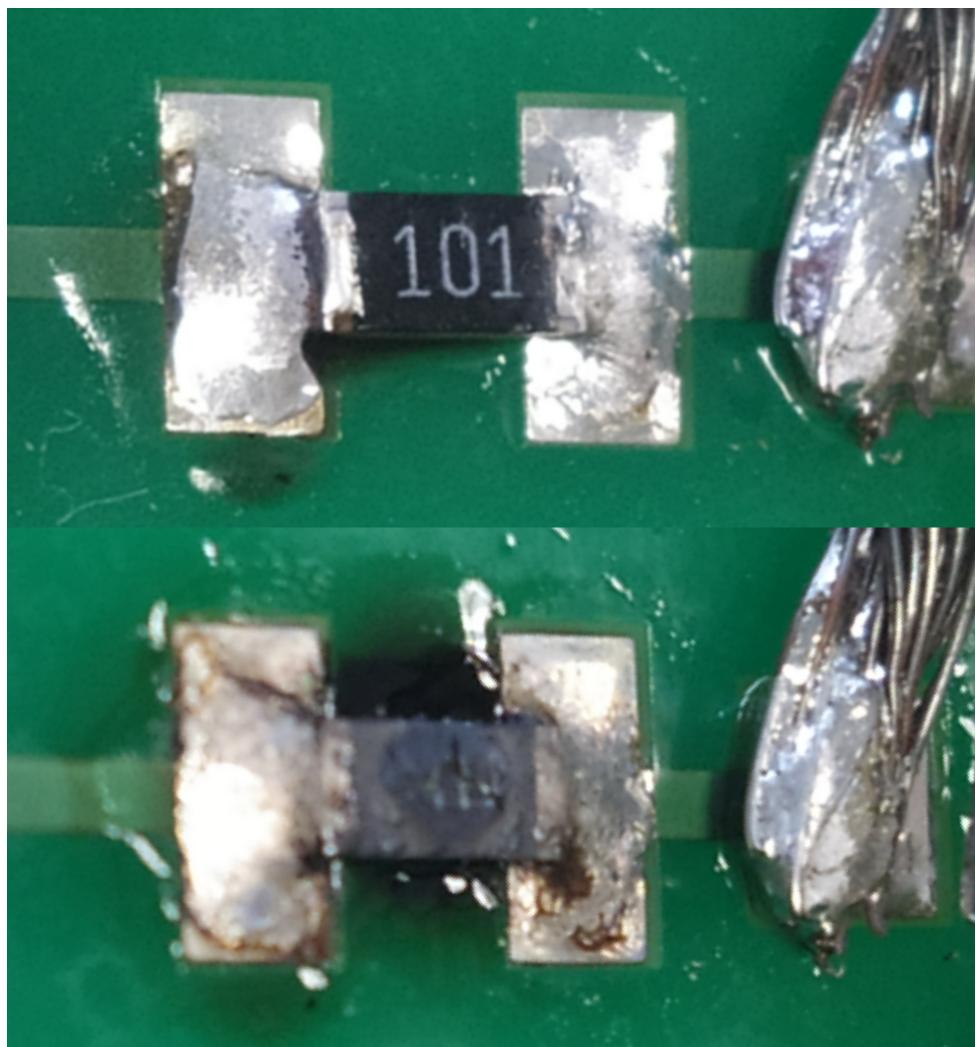

Obr. 2: Porovnání ohřevu SMD rezistorů pouzder 0805 a 1206 na různých substrátech.

Ve druhé části byl proveden destruktivní test SMD rezistoru. Zvyšováním napětí na laboratorním zdroji dochází k nárustu procházejícího proudu, ohřevu rezistoru a následně tepelnému poškození a zničení celé součástky. Výsledek testu je zobrazen na Obr. 3. Průběh zkoušky popisuje Tab. 3.

Tabulka 3: Průběh destruktivního testu SMD rezistoru.

U [V]	Popis situace
12,5	rezistor syčí
14,3	odpařování tavidla
22,2	nečitelný popisek
24,7	zvýšený zápach
25,6	viditelné žhavé místo
26,9	spálení součástky

Obr. 3: Destrukční test SMD rezistoru.

3 Závěr

Na dodaném substrátu (č. 4) jsme za pomoci Čtyřbodové metody měřili vrstvový odpor různých TLV vzorků. S použitím korekčních koeficientů jsme získali hodnoty v rozsahu přibližně $14 - 21 \text{ k}\Omega/\text{sq}$. Jestli je rozptyl způsoben skutečně různými hodnotami a nebo nedostatečnou korekcí by bylo nutné ověřit měřením jinou metodou popř. více vzorků. Vzorek 2D nebylo možné stanovit, protože zde již neplatí podmínka geometrických rozměrů – pro použití této metody by mely rozměry vzorků být výrazně větší než rozestup měřících hrotů.

Dále jsme u dvou dodaných TLV rezistorů měřili TKR, pro široký (a krátký) rezistor jsme došli k $TKR_S \doteq -2,404 \cdot 10^{-3} \% \cdot {}^\circ\text{C}^{-1}$, jedná se tedy o negativní TKR. Pro dlouhý (a úzký) rezistor jsme naopak stanovili $TKR_D \doteq 1,178 \cdot 10^{-2} \% \cdot {}^\circ\text{C}^{-1}$. Protože mě nenapadá žádné odvědonění toho, proč by měl tvar rezistoru ovlivnit jeho TKR, nabízí se jednoduché vysvětlení – každý z rezistorů byl zřejmě vytvořen jinou pastou.

Při testování výkonové zatížitelnosti rezistorů jsme ověřili náš původní předpoklad a také informace získané simulací na počítačových cvičeních. Čím větší je pouzdro součástky, tím lépe odvádí přebytečné teplo, v případě substrátu FR4 dosáhla menší součástka teploty $91 {}^\circ\text{C}$, což je o $6 {}^\circ\text{C}$ více, než součástka větší. Na keramickém substrátu je teplo obecně odváděno mnohem účinněji a maximální dosažené teploty pro obě součástky byly pouze $44 {}^\circ\text{C}$. Pro menší součástku dochází ale k většímu ohřevu substrátu, takže při vyšší zástavbové hustotě by i zde hrála velikost pouzdra roli.

Nakonec jsme destruktivním testem pozorovali změnu SMD rezistoru při přiložení nadměrného napětí. Náš vzorek vydržel (i když už s nevratným poškozením) až do napětí $26,9 \text{ V}$. Bylo by zajímavé vyhledat v datasheetu, pro jaký rozsah zatížení byl rezistor určen, a porovnat je se zjištěnými.

Reference

- [1] OTÁHAL, A. *Měření vlastností tlustovrstvých rezistorů* [online]. 2022. [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: https://moodle.vut.cz/pluginfile.php/788241/mod_resource/content/1/Uloha%20%C4%8D.3_2022.pdf.
- [2] HRABOVSKÝ, M. *Výroba nanostruktur na grafitových/grafenových vrstvách a měření jejich transportních vlastností za pokojové teploty* [Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství]. 2012. Vedoucí Ing. Miroslav Bartošík, Ph.D.
- [3] RAO, Y. S. Studies on temperature coefficient of resistance (TCR) of polymer thick film resistors. *Microelectronics International*. 2008, roč. 25, č. 3, s. 33–36. ISBN 13565362. Dostupné také z: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/studies-on-temperature-coefficient-resistance-tcr/docview/216324004/se-2>.